

POSTANOWIENIE

Dnia 22 kwietnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa "T. – I." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w O.

przeciwko M. S. i Skarbowi Państwa - Sądowi

Okręgowemu w K.

z udziałem interwenienta ubocznego Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 22 kwietnia 2010 r.,

zażalenia interwenienta ubocznego

na postanowienia o kosztach zawarte w wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 17 listopada 2009 r.,

uchyla zaskarżone postanowienia objęte punktami I (jeden) podpunkt 2 (dwa) i II (dwa) wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 17 listopada 2009 r. i sprawę w tym zakresie przekazuje temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Uzasadnienie

Zaskarżonymi postanowieniami zawartymi w punkcie I podpunkcie 2 i punkcie II wyroku z dnia 17 listopada 2009 r. Sąd Apelacyjny nie obciążył powódki „T.-I.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w O. obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania za obie instancje pozwanemu M. S. i interwenientowi ubocznemu - Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w Warszawie. Na uzasadnienie zastosowania art. 102 k.p.c. podał, że wziął pod uwagę zachowanie pozwanego komornika, który nie respektował art. 29 § 2 prawa o postępowaniu układowym i kontynuował egzekucję, mimo otwarcia postępowania układowego w stosunku do powódki. Istotne znaczenie miał fakt odpowiedzialności cywilnej za jego działania interwenienta ubocznego w związku z zawartą umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, a także sytuacja powódki, która ostatnią, wysoką ratę zobowiązań objętych układem wpłaciła w toku postępowania odwoławczego i przez okres pięciu lat majątek jej był obciążony splatami.

W zażaleniu interwenient uboczny zarzucił naruszenie art. 384 k.p.c. przez orzeczenie na niekorzyść wnoszącego apelację, art. 378 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic zaskarżenia przy rozpoznawaniu apelacji oraz art. 102 k.p.c. przez zastosowanie tej zasady mimo braku szczególnych okoliczności do nieobciążania powódki kosztami procesu. Wniósł o dokonanie zmiany postanowień i zasądzenie na jego rzecz od powódki 72 791 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje oraz 6128 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego, ewentualnie uchylenie ich i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu. Powołał się także na konieczność rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego, sugerując ewentualną potrzebę przedstawienia go powiększonemu składowi Sądu Najwyższego. Sprowadza się ono do żądania odpowiedzi na pytanie, czy przysługuje zażalenie na postanowienie sądu drugiej instancji, który zmieniając wyrok sądu pierwszej instancji, wydał odmienne orzeczenie w przedmiocie obowiązku ponoszenia kosztów procesu i czy postanowieniem takim może być postanowienie o odstąpieniu od obciążenia strony przegrywającej sprawę obowiązkiem zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zakresem zastosowania art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. objęte są wszelkie postanowienia sądu drugiej instancji co do kosztów procesu, które zostały wydane „po raz pierwszy” przez ten sąd. Końcowa część tego przepisu „które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji” wyłącza dopuszczalność zażalenia na postanowienia sądu drugiej instancji wydane w następstwie rozpoznania zażalenia na postanowienia w tej kwestii sądu pierwszej instancji. Nie dotyczy natomiast odmiennego orzeczenia o kosztach procesu będącego wynikiem zmiany wyroku w następstwie uwzględnienia apelacji. Podlegają zatem zaskarżeniu wszelkie postanowienia sądu drugiej instancji zawierające orzeczenie tego sądu w przedmiocie kosztów procesu bez względu na to, czy stanowią kwotowe ich rozliczenie, czy też wskazują przyjętą zasadę orzeczenia o nich, jak na przykład wzajemne zniesienie kosztów, czy też nieobciążenie kosztami strony przegrywającej sprawę.

Nie zasługuje na podzielenie zarzut naruszenia art. 384 i art. 378 k.p.c. Rozpoznanie sprawy przez Sąd Apelacyjny dotyczyło zaskarżenia wyroku Sądu pierwszej instancji przez pozwanego i interwenienta ubocznego w odniesieniu do rozstrzygnięć zawartych w punktach I i III, co wyznaczało zakres kognicji Sądu Apelacyjnego. Na rozszerzenie go także co do rozstrzygnięcia objętego punktem IV nie wskazuje ani treść kwestionowanego wyroku ani jego uzasadnienie. Doszło natomiast do naruszenia art. 102 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Odstępstwo od zasady odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 98 § 1 k.p.c.) na rzecz zasady słuszności (art. 102 k.p.c.) wymaga rozważenia wszystkich okoliczności sprawy i wskazania wypadku szczególnie uzasadnionego, ponieważ wyłączona została możliwość wszelkich uogólnień. Z uwagi na szczególny, wyjątkowy charakter tego unormowania nie dopuszcza się wykładni rozszerzającej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 1974 r. II CZ 223/73, niepubl.). Istotne znaczenie dla możliwości zastosowania zasady słuszności ma zachowanie stron z punktu widzenia zasad współzycia społecznego. Sposób zastosowania art. 102 k.p.c. i ocena czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek należy do uprawnień jurysdykcyjnych sądu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2006 r. III CK 221/05, niepubl.), nie wymaga wniosku

strony, ale konieczne jest powołanie okoliczności, które stanowiły jego podstawę i pozwolą na dokonanie kontroli rozstrzygnięcia z punktu widzenia zasadności i legalności. Wymogów tych nie spełnia rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego, ponieważ przytoczone okoliczności nie przemawiają za przyjęciem, że wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który usprawiedliwiał nieobciążenie powódki w ogóle kosztami procesu. Nie zostało wyjaśnione dlaczego i w jakim zakresie ocena charakteru sprawy miałaby wskazywać na zastosowanie zasady słuszności. Objęte powództwem roszczenie odszkodowawcze nie należy do kategorii precedensowych, związanych z koniecznością uzyskania orzeczenia sądu, czy też odnoszących się do ważnych życiowo świadczeń (wynagrodzenie za pracę, renta). Pozostające w sprzeczności z treścią art. 29 § 2 prawa o postępowaniu układowym zachowanie komornika stanowiło jedną z wymaganych art. 415 k.c. przesłanek odpowiedzialności, a brak pozostałych był przyczyną oddalenia powództwa. Zainicjowanie postępowania sądowego nie było poprzedzone, wymaganym od podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą, rozważeniem podstaw żądania i dowodów na jego poparcie, bo nie było wystarczające subiektywne przekonanie o jego zasadności, które również uwzględnić powinno ryzyko ponoszenia kosztów procesu. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej pozwanego komornika stanowi wykonanie ustawowo przewidzianego obowiązku (art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji - Dz. U. Nr 133, poz. 882 ze zm.) i dokonywane jest na jego koszt. Obowiązek płacenia przez powódkę wysokich kwot w ramach ustalonych układem rat był związany ze spłatą, na korzystnych dla niej warunkach, zobowiązań względem wierzycieli. Stanowił element prowadzonej działalności, której wyniki zezwoliły na pokonanie trudności. Motywy rozstrzygnięcia nie zawierają wypowiedzi łączącej spłatę zobowiązań względem wierzycieli ze szczególnym wypadkiem, który miałby usprawiedliwiać zwolnienie powódki w całości z obowiązku ponoszenia kosztów procesu.

Z powyższych względów zaskarżone postanowienia należało uchylić w oparciu o art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i sprawę przekazać Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ i art. 391 § 1 oraz art. 108 § 2 k.p.c. orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawiono końcowemu rozstrzygnięciu.